

Laudáció

Gyulai Iván
méltatása

JUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM-díj
átadása alkalmából

„Ha minden hónap végén a postás hozna egy számlát, amit a természet küld nekünk, és azt ténylegesen ki kellene fizetnünk, meggondolnánk, hogyan bánunk a természet adományaival”. Mondhatnánk akár azt is, hogy Gyulai Iván már ezzel az egy mondatával is kiérdemelte a Justitia Regnorum Fundamentum díjat. Ez a frappáns mondat ugyanis a világ működésének mély megértéséről tanúskodik, s ezt a tudást szemléletesen, bárki számára megérthetően fogalmazza meg. Ebben az egyetlen mondatban összefoglalható az emberiséget ma fenyegető legnagyobb veszély, s az annak elhárítását szolgáló célszerű cselekvés iránya.

Bibó István fogalmi készletéből vett kifejezéssel Gyulai Ivánt lényeglátó realistának nevezhetjük, egy olyan ritka emberfajta képviselőjének, aki a számos „túlfeszült lényeglátóval” és ellentétével, a nagy tömegnyi „hamis realistával” szemben elég bátor a helyzet súlyosságával megalkuvás nélkül szembenézni, s elég higgadt a járhatatlannak tűnő úton való megfontolt, de rendületlen előrehaladásra. A helyzet majdnem reménytelen – meri nyíltan kimondani, tehát vessük vállunkat a feladatoknak! A munkában pedig nem válogató.

Ő az, aki a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsban élvonalbeli politikusokat, a kormányzat magas rangú vezetőit, gazdasági potentátokat csöndes szóval, de megingathatatlan konoksággal szembesíti a helyzet komolyságával, azzal, hogy a megszokott nyomon haladva feléljük életünk alapvető természeti feltételeit, és sürgeti őket, nem is eredménytelenül, az unokáinkért való felelősségvállalásra, anélkül, hogy a hangját egyszer is felemelné. És ő az, aki egy Isten háta mögötti kis falusi portán fog egy jó nagy fejszét, hogy a helyes tüzelés műhelytitkaira oktassa a szegénység kényszeréből a gázzal a fatüzelésre visszatérő polgártársakat. A korszakalkotó, a túlélés nemzeti stratégiáját megalapozó „Jövőkereső” című helyzetelemzés és fenntarthatósági programjavaslat-füzér fő ihletője és szerzője, számos ökológiai alapmű írója, és a Borsod-Abaúj Zemplén megyében élők környezeti panasaiban, ügyes bajos dolgaiban önkéntes segítséget nyújtó miskolci Köthálóiroda napi aprómunkájának részese.

Gyulai Ivántól minden környezetvédőnek és természetbarátnak érdemes tanulnia. Elsőként mindjárt azt, hogy amit ma sokan környezet- és természetvédelemnek hajlamosak nevezni, az gyakran bizony jó esetben is csak pótcselekvés, ha éppen nem nagyobb természeti kárt okoz, mintha nem is akarnánk ily módon megvédeni a környezetünket. A környezetvédelem – mutat rá Gyulai Iván – kinevez problémákat (szennyvíz, hulladék, levegőszennyezés), és úgy „oldja meg” azokat, hogy teret és erőforrást véve igénybe másutt romlik a környezet. Amíg reakcióinkban nem az okokra válaszolunk, s az ok továbbra is fennáll, a probléma bővítetten termelődik újra. A természet pedig türelmes; a környezeti hatások késleltetve jelentkeznek. A Tisza-szabályozás például annak idején a haladás egyedülálló eszközének tűnt, s csak jóval később derült ki, hogy az Alföld jelentős területeinek elsivatagosodásához járult hozzá. A gazdálkodó ember azonban sajnos ritkán látja be tévedését; a folyó természetes vízjárásához való közelítés helyett Duna–Tisza-csatornát

vizionál – ami megoldás helyett irtózatossal erőforrások bevetésével csak tovább rontana a helyzeten.

Gyulai Iván 1993 óta kísérletezik a fenntartható faluval. Saját szavaival: „Arra tettünk kísérletet, hogy ... átmentsük a szerves kultúrát a globalizációt követő időkre, alternatívákat állítsunk az uralkodó fejlesztési elképzeléssel szemben, s a szegénység okán létező fenntarthatóságot a tudatos fenntarthatóságra cseréljük”.

De rá kellett jönnie, hogy a helyi lehetőségeket is a globális történések szabják meg. Helyben kell harcolni, de az alapkérdések megválaszolása nélkül nem lehet helyben cselekedni. Ezért, miközben megvilágítja egy-egy résztema alap-összefüggéseit és akár a helyes begyűjtés technikáig terjedően konkrét gyakorlati megoldásokat kínál, mélyebbre is ás. A világ szerkezetének még mélyebb összefüggéseit mutatja be, s a Glóbusz megoltalmazásának globális követelményeit fogalmazza meg. Csupán néhány „egyszerű” dolgot kellene megváltoztatni... A spekulációs gazdaságot felváltani a valódi emberi szükségleteket kielégítő gazdasággal. A kamatos pénzt szabad pénzzel. A kampányvezérelt, egyhónapos perspektívájú politikát távlatos stratégiai tervezésen alapuló, közösségközpontú közélettel. A javak habzsolását a szellemi-lelki értékek elsődlegességével. Itt igaz csak József Attila mondása: ez a mi munkánk; és nem is kevés...

Gyulai Iván az, aki mellett a legönlelégültebb, magát valóban pragmatistának tartó politikus is kellemetlenül érzi magát, aki mellett az a meggyőződése támad az embernek, hogy csak a nagy dolgokkal érdemes foglalkozni a világon.

Gyulai Iván három forgatókönyvet vázolt fel: az összeomlás, a technikai trükkökkel való időnyerés és a valódi fenntarthatóság forgatókönyvét. Az emberiség jelenlegi hozzáállása sajnos még az időnyeréshez sem biztos, hogy megfelelő. Ész, erény és akarat volna szükséges, ám napjaink hedonista emberéből mindhárom hiányozni látszik. Az ismeret gyakran csupán a természet leigázásának tudása, s „ha az erkölcs nem fejlődik, a tudás bombát vagy éppen genetikailag manipulált élőlényeket eredményez”. Ebből is látható, milyen nagy érdekekkel és erővel szemben kellene a megmaradásért küzdeni. De küzdeni kell. Egyetlen egyetemi tanszéken, egyetlen faluban felépített egyetlen tájékoztató és továbbképző központban, egyetlen biogazdaságban, egyetlen alapítványi kutatóintézetben, egyetlen civil szervezetben, egyetlen országos tanácsadó testületben. Ott, ahol lehet. Ahol egy ajtó kinyílik, ahol egy tudásra nyitott fő, egy cselekvésre kész szív akad. Legyen az parlamenti elnök vagy erdei iskolába érkező kisdíák.

„Nem elég azt szajkózni, hogy 'a környezeti nevelést az óvodában kell elkezdni', hanem azzal párhuzamosan a társadalom értékrendjében, a szabályozókban, a politikai közgondolkodásban, sőt az áruházak polcain is változtatni kell”. Gyulai Iván ott van, ahova odaengedik, s nem tér ki a reflektorfény elől sem, ha az segít előbbre, akár egy lépést is. De tudjuk, nem kedveli, ha ő kerül a középpontba. A legjobban talán a gömörszőlősi biopalánták között érzi magát. Kedves Iván, kérünk, ezt a mai kicsiny reflektorfényt tekintsd hát a szolgálat egyik lehetőségének. Ma ugyan Rólad beszélünk, de azzal is a közös ügyet hirdetjük, szolgáljuk.

Budapest, 2015. június 30.